

οἱ ἐρῆμων οἱ Γάλλοι δὲν διχέρουνσι τῶν Γαλατῶν, οὐδὲν ὁ Στράβων τοὺς διέγραψεν.

Ἡ μεταβολὴ τοῦ τόπου δύναται νὰ μεταποιήσῃ τὸν χαρακτὴρ τῆς φύσεως, τὸ χρῶμα π. χ. τοῦ δέρματος, τὸ ἀνάστημα τοῦ σώματος, τὴν κατάστασιν τῶν ὀργάνων κτλ. ἀλλ' ὀλίγοι ἐνεργεῖ ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος.

Ἡ ψυχὴ, καθὼς καὶ τὸ σῶμα αὐτὸ, πάσχει πολλὰς μεταβολὰς. Ἀν καὶ ὁ ἄνθρωπος ὑπάρχῃ κομποποιοῦν, καὶ συνδικαίηται μετὰ τῶν διαφορῶν κλιματικῶν, ἀρεσκέται ὅμως, κατὰ φύσιν ἐπὶ τοῦ τόπου, καὶ ἐγεννήθη. Καθὼς δὲ, τὰ μεταφυτευόμενα φυτὰ ἀναπτύσσονται κατὰ τὰς ἐξωτερικὰς συνθήκας, οὕτως καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἀισθάνεται τὴν ἀνάγκην τοῦ περιέχοντος· ὅθεν ἂν δὲν ἀποθάνῃσι πρὶν ἢ τὸν προορισμὸν τῶν, ζώσιν ὅμως νοσερὰ καὶ ταλαιπώρα.

Μεταφέροντες τὸν λόγον ἐκ τῶν καθόλου εἰς τὰ ἑκάστα εὐρίσκομεν ὅτι ἡ ἀρετὴ καὶ κακία, καὶ τὰ σωματικὰ σημεῖα, οἷον φύματα καὶ ἀκρότητες, καὶ τὰ διαφορὰ πάθη, μεταδίδονται ἀπὸ τοῦ γένους ἐπὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Οὕτως τὴν Ῥώμην διακρίνοντό τινες οἰκογένειαι· κατὰ δὲ τὰς νεώτερας χρόνους οἱ Βουρβῶνες εἶχον καὶ αὐτοὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τὴν γριπότητα π. χ. τῆς ρίνος, καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

Μόνον διὰ τῆς ἐπιμιξίσεως καὶ τῶν γάμων κολάσονται τὰ σωματικὰ τῆς καχεξίας ἐλκτωμάτα, αἱ κληρονομικαὶ νόσοι μετριαζόμεναι τὸ πρῶτον, κατ' ἔπειτα καὶ βαθμυδὸν εὐτυχῶς ἐξαλειφονται. Ἐπαινοῦντο ἄρα γε καὶ οἱ πρόγονοι ἡμῶν ὅσα καὶ ἐκ παθῆς; ἐκτὸς τῶν ἀφροδισίων, τῆς φλογιάς, τῶν ἐξαναθημάτων, τῶν ὀπείων τὰ μὲν πρῶτα ἐκ τῆς Ἀμερικῆς, τὰ δὲ ἄλλα ἐκ τῆς Ἀραβίας, καὶ ἄλλων τοιούτων, εὐκρινέως ὁ εὐρωπαϊκὸς ἔθνος ὑπόκειντο πλείστορον παρὰ τοὺς ἀρχαίους εἰς τὴν μανίαν, ἢ τὴν ὀφθαλμικήν· αὐξάνει δὲ αὕτη κατὰ λόγον τῆς ἀνάπτυξης τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν παθῶν ἀποδοτικῶς, τοῦ ἔρωτος, τῆς λύπης, τῆς ζηλοτυπίας κτλ. ὅθεν εὐρίσκομεν πλείστορους φρενοβλαβεῖς εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Γαλλίαν, τὴν Γερμανίαν, τὴν Ἰσπανίαν, καὶ τὴν Ἀμερικὴν, παρὸς οὖν εἰς τὴν Ῥωσίαν καὶ τὴν Τουρκίαν, καὶ μάλιστα τὰ Ἀσιατικὰ, ἢ βάρβαρα ἔθνη, ὅπου τὸ πάθος τοῦτο κατανατᾷ πάντῃ ὡς ἐν ἑσπέρῃ, ἢ ἰσπανίῃ φαίνεται.

Ἀλλὰ πρῶτος ἐκ τῆς φρενοβλαβείας ὑπάρχει τὸ ὑποχονδρία· διὰ τοῦτο καὶ κιναιότερα εὐρίσκεται ἐν ταῖς ἀνωτέρας μάλιστα τάξεσι· ἐπεὶ δὲ ὁσὸν μᾶλλον ἀναπτύσσεται τὸ ἥλικον μέρος τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ἡλικίαν, τόσο πλεονάζει ἡ προδιάθεσις εἰς νευρικοὺς νόσους. Βασανίζουσι δὲ αὐταὶ διαπερὸντως τοὺς ἄνθρωπους, τοὺς σοφοὺς, τοὺς καλλιτέχνας, καὶ τοὺς ἡγετὰς, ὅσοι ἀνέπτυξαν πολὺ τὰς διανοητικὰς δυνάμεις, διότι οὗτοι δὲ βίον τρυφερὸν καὶ ἀβροδίαιτον. Ὁ πολιτισμὸς ἄρα δὲν ὠφέλησε πολὺ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸ σῶμα, ἴσως δὲ τὸν ἐβλάψε καὶ κατὰ τὴν ἡλικίαν· ἀλλ' ἀπέζημιώθη τούτῳ ὅτι οὗτος ὁ πολιτισμὸς κατὰ τὰ ἥθη;

Αὐτοκράτωρ τῆς Κίνας παρέβαλε τοὺς Ταρτάρους πρὸς τοὺς καρπούς ἐκείνους τῶν δένδρων, οἱ ὅποιοι ἐξωτερικῶς μὲν ἔχουσι φλοιὸν σκληρὸν καὶ ξυλῶδη, ἐσωτερικῶς δὲ περιλαμβάνουσι ἀμύγδαλον εὐχρημάτατον ἐν ᾧ οἱ Κινεζοὶ ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς μαλακοὺς μὲν καὶ σαρκώδεις εἰς τὰ ἔξω, διὰ τοῦτο δὲ καὶ σηπομένους εὐκόλως, ἐσωτερικῶς δὲ φέροντας πυρῆνα σκληρὸν καὶ πικρότατον.

Οὐδὲν κομψότερον καὶ θωπευτικώτερον παρὰ τοὺς λεγομένους εὐγενεῖς, τοὺς θηρεύοντας τὰς μεγάλας πολιτικὰς θέσεις, καὶ τοὺς κολλημένους τὴν φιλαυτίαν τῶν ἡγεμόνων. Εἰς τοὺς πρόσθετες καὶ τοὺς ἀνυψωθέντας μάλιστα ἀπὸ κοπρίας καὶ ἀπὸ ταπεινῶν βιομηχανῶν, ἢ τεχνιτῶν γενόμενος αὐλικὸς, καθὼς οἱ νωτοφόροι πολλὰκις γίνονται σατράπαι εἰς τὴν Τουρκίαν· διότι καὶ αὐτοὶ πλείστορον μάλιστα τῶν ἄλλων ἐπιτηδεύονται τὸ ἥθος καὶ γελωιδῶς πειρηκίζονται. Ὁ ἐξωτερικὸς σχηματισμὸς τῶν ζηλωτῶν τοῦτον τῆς ἀριστοκρατίας, οἱ ἐσπουδαζόμενοι τρόποι, καὶ οἱ γλυκαὶ λόγοι δεικνύουσιν μὲν τινα μαλακότητα, ἀλλ' ὁ σκληρὸς καὶ ἀκαμπτος ἐγκράτης· βραδύς εἰς τὴν καρδίαν τῶν τούναντιον δὲ ὁ ἐρημικὸς καὶ μινώτης ἄνθρωπος, ὁ ἀπλὸς καὶ ἀγροῖκος κατὰ τὸ φαινόμενον, ὁ ἐν δαδωμένοις μελωτῇ καὶ ἄγριος, ἢ βίαιος καὶ θυμώδης ἔχει καθαρὰν τὴν καρδίαν· ἀπ' αὐτὴν ἐλπίζει γενναϊότητα, παρρησίαν καὶ ἀρετὴν. Ἀλλ' ὁ χωρικός καὶ ὁ ὀρεινὸς ὑπερέχει τοῦ κατοικοῦ τῶν πνιγνῶν πόλεων καὶ κατὰ πολλὰ ἄλλα ὑλικώτερα. Ὁ πνέων πάντοτε καθαρὸν καὶ ζωογόνον ἀέρα, κινούμενος δὲ διηνεκῶς καὶ διὰ τὰ λοιπὰ τοῦ σώματος μέρη ἔχει εὐτονα καὶ διὰ τοῦτο ὑπάρχει εὐριστότερος, καὶ τὰς κινήσεις ὀξύτερας. Ἡ ὄρεσις τοῦ περιλαμβάνει πολλὸ πλεονεκτημένον ὀρίζοντα ὡς τοῦ ἀγέκως, ἐγγίζων δὲ κατὰ γῆς τὰ ὅσα ἀκούει τοὺς ἐκ μακρῶν διαστημάτων προσερχομένους, ἂν καὶ εἰσέτι δὲν φαίνονται. Ἀλλὰ καὶ ἡ γεύσις καὶ ἡ ὀσφραῖς διατηροῦσι τὴν φυσικὴν τῶν δυνάμιν, ὡς μὴ ὑπὸ τῶν ποικίλων ὀσμῶν καὶ ἐδωδίων ἐξαμείλυνται· ὅθεν αἰσθάνεται ὡσαύτως μακρὴν ὁ ναυτιῇ; ὅτι πλησιάζει τὴν γῆν· διότι ἡ ἀποβόρσις τῶν φυτῶν ἐγγίζει τῆς ρίνος τοῦ τὰ νεύρα . . . μόνη δὲ σχεδὸν ἡ ἀρὴ ἐξαχρεοῦται διὰ τὴν τραχύτητα τῶν ἔργων τοῦ χωρικοῦ καὶ τὰ διαφορὰ σκληρὰ σώματα, ὅσα ψηλαφᾷ.

Τούναντιον δὲ ὁ κοινωνικός καὶ ὁ ἐκπαιδευθεὶς ἄνθρωπος πλεονεκεῖ κατὰ τὸ διανοητικόν· ἐπεὶ δὲ καὶ ἀντιλαμβάνεται εὐκολώτερον τῶν λεγομένων, καὶ κρίνει ὀρθώτερον. Διὰ τοῦτο ἔχει μεγαλύτερον τὸν ὄγκον τοῦ ἐγκεφάλου· ἢ δὲ τοιαύτη τῶν διανοητικῶν δυνάμεων ἀνάπτυξις μεταβαίνει, καθὼς τὰ ἄλλα, ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ὥστε βελτιοῦται κατ' ὀλίγον καὶ τῶν ἀγρίων λαῶν ἡ ἀρχικὴ φύσις.

Τοιοῦτοτρόπως ὁ βίος τῶν πόλεων ὀξύνει τὸν νοῦν καὶ πολλαπλασιάζει τῆς καρδίας τὰ πάθη, ὁ δὲ τῶν ἀγρῶν διατηρεῖ τὸ σῶμα εὐρωστότερον. Ἐν ᾧ δὲ ὁ γεωργὸς εὐρίσκεται, οὕτως εἰπεῖν, ἐρρίζωμένος εἰς τὴν γῆν, καθὼς τὰ καλλιεργούμενα παρ' αὐτοῦ φυτὰ, καὶ ὀλίγον φροντίζει περὶ τοῦ κόσμου, ὁ κάτοικος τοῦ ἀστεως καθήμενος εἰς τὸ δωμάτιον